

GONDOLATOK SZÍNHÁZI DOLGAINKROL

A Szabadkai Népszínház magyar társulatának munkaközössége a napokban lefektette a műsorpolitikai alapelveket, amelynek eredményeként a közeljövőben megkezdí munkáját a WORKSHOP, a színházi műhely, vagy mondhatjuk így is: a színházi laboratórium.

Ebben a kísérleti műhelyben a legfőbb tényező a színész lesz, aki a színházi mikrokozmosz elbizonytalankodási érájában újra megmutathatja önmagát, kirázhatja önmagából mindazt, amire évek óta készül, s ez a tulajdonképpeni önmegvalósítás újabb híveket szerezhet a legősibb kultúrának, amely — habár annyiféle hagyományokhoz ragaszkodik — mégis minden pillanatban kész arénát felkínálni azoknak, akik a művészetet új mércékkel óhajtják mérni, s akik talán nem is értenek egyet mindazzal, ami kétezer éve a színházkultúrában létrejött.

A laboratórium egyben fellazítja a színházat.

Végső esetben igazzá teszi, sminktelenné, lemezteleníti. A jugoszláviai magyar színjátszás gazdag múltra tekinthet vissza, s az elmúlt harminc esztendő alatt ugyancsak bebizonyította, hogy a gyümölcs már régen beérett, s nem szűnhet meg tovább kutatni, javítani a már meglevő értékeken túl. Minden újabb kísérlet színházkultúránk javára válhat, még akkor is, ha az első vállalkozások kudarccal végződnek.

Példa erre az Életjel keretében létrejött és kétévi lángholás után kihűlt Kísérleti Színpad, amely később az Irodalmi Színpad nevet vette fel. 1968 novemberében Szabadka város központjában, egy hangulatos kávéházban ennek az írásnak a szerzőjében, Árok Ferencben és Kasza Évában megfogant a gondolat, hogy »gerillaegyüttést« alakítva kedvükre kísérletezhessenek. Rövid időn belül a lehetetlen munkakörülmények ellenére hét bemutató került ki a műhelyből, de úgy, hogy maguk a színészek festették a díszletet, húzták a függönyt, ha kellett, súgtak és a magnót kezelték. Az előadások iránt egyre nőtt az érdeklődés, de a csoporthoz egyetlen író, díszlettervező sem csatlakozott. Miért? Mert fizetést természetesen senki sem kapott s a színészekben a hetedik bemutató után sem merült fel az igény, hogy nehéz munkájuk után bért is követeljenek.

Mégis a szerény kis műhely megszüntette a munkát, de érdemes feljegyezni a hét bemutató íróját és a címeket, mert az előadásokat és egyáltalán a kísérletezéseket egyszer majd értékeiben megerősíti, vagy elmossa az idő.

1. Kvazimodo Braun István:	Királyvíz
A sofőr és az igazságszolgáltatás
2. James Cain:	A postás mindig kétszer csenget
3. Tennessee Williams:	Üvegfigurák
4. John Mortimer:	Ebédidő
Tankred Dorst:	Vigyázat! Szakadék!
5. Jean Genet:	Cselédek
6. Barácius Zoltán:	Bántanak
7. Friedrich Dürrenmatt:	Késő őszi esti órán

Nem holmi általános lázadás jellemezte ezeket az előadásokat, de a közönség megadta a produkciónak a póthitelt, s ez mégsem volt elegendő. A műhely becsukta kapuit, s ezzel megbontottunk valamit, aminek a csírája is alig mozdult ki a földből. Ez idő szerint azonban színházunkban más hangok hallhatók, s az új kezdeményezés a színészek körében nagy és lelkes fogadtatásra talált.

A Népszínház kamaraterme keveset hallatott magáról az eddigiekben, de a közeljövőben lesz módja és alkalmja bizonyítani használatosságát. Ez a mozgalom a színház keretein belül új, s reméljük, hogy hamarosan megtalálja azt a megfelelő hangot s főleg repertoárt, amelynek rokonszenves szándékában feltétlenül bízunk kell...

A zenés színházat annyit ostromozzák, mintha az nem is lenne a színpadművészet egyik jelentős irányzata s ezért nem is merek szólni értelmiségünk tisztánlátásának érdekében. Maradok a drámánál, pontosabban az Újvidéki Színház két bemutatójáról szeretnék vallani, s elengedem a fülem mellett a másik szélsőséges megjegyzést, amely a »komoly műfajt gúnyolja és kétségbe vonja haladó és művészi értékeit.

A *Play Strindberg* számomra költői látvány volt. Miért tulajdonítok ennek az előadásnak olyan nagy jelentőséget? Talán azért, mert az összvajdasági színészkollektíva tudatalattijában felébredt a vágy, az egyszerű színészi óhaj, amely szerint azt mondjuk, hogy »de jó volna mindig ilyen színpadi atmoszférát teremteni!« Az előadás szünetében aztán szertelen gondolatok leptek el, s kissé fellengzősen odaszóltam egyik kollégámhoz:

— Búszke vagyok erre az előadásra, hiszen közvetve a *Play Strindberg* a miénk! Romhányi Ibival, Fejes Györggyel és Nagygyellért Jánossal együtt, akik tőlünk „szöktek” el!

Ezeket a lokálpatriotista gondolatokat gyorsan kisemmiztem, újjak tolazkodtak a helyükbe, s e periodus terméke a következő volt:

— Vigyük színre közösen az újvidékiekkel a Hamletot!

Mielőtt a gondolat elvesztette volna hitbeli értékét, papirost és ceruzát kotortam elő, „megcsináltam” a szereposztást, s most napokkal az újvidéki előadás után — közben teljesen megfélemedeztem a merénnyről — táskám legeljén megtaláltam a nemlétező kollektíva első, magam által megszerkesztett plakátját, amely a következőket hirdeti:

WILLIAM SHAKESPEARE: HAMLET, dán királyfi

Rendező: Virág Mihály—Varga István

Személyek

Claudius	Fejes György—Versegi József
Hamlet	Palázs Piri Zoltán
Horatio	Árok Ferenc—Albert János
Polonius	Pataki László
Laertes	Soltis Lajos—Pásthy Mátyás
Voltimand	Sovény Károly
Cornelius	Horváth József
Rosenkrantz	Faragó Árpád
Guildenstern	Sinkó István
Osrick	Fischer Károly—Ferenci Jenő
Pap	Szabó István
Marcellus	Sántha Pusztai Lajos
Bernardo	Salamon Sándor
Francisco	Szél Péter
Rajnáld	Nagy István
Egy százados	Remete Károly
Hamlet atyja szelleme	Sántha Sándor
Fortinbras	Nagyellért János
I. sirásó	Lőrinc Lajos
II. sirásó	Czehe Gusztáv
Gertrud	Romhányi Ibi
Ophelia	Ladik Katalin

Hiszek a gondolat szépségében és nemességében és remélem, hogy egyszer — vajon meddig kell erre várnunk? — rátalálunk arra a pillanatra; amikor az együttlélegzés nem lopja el senki elől az éltető levegőt...

*

A közelmúltban Zrenjaninban vendégszerepelt a magyar társulat. Az esti előadás előtt felkeresett az öltözőben egy régi barátom. Évek óta nem láttam. Ő engem igen — a televízióban. Zavarba hoztam a nyáron Amerikából küldött képeslapommal. Az első pillanatban arra gondolt, hogy kivándoroltam, s aztán megjegyezte, hogy »végre a kiegyensúlyozott ember benyomását keltem...«

Tehát megtanultam »civilben« is színészkedni? Vagy csak nem veszem észre a bennem végbement pozitív — az-e? — irányú változást? Korábbi szenvedélyességemnek nyoma sincs, ebben igaza van, de nem tudtam, hogy ez egyben a kiegyensúlyozottság ismérve.

Megtéktintettük kultúránk részértékét, a Madách Amatőrszínház próbatermét. Lesújtó kép fogadott. Itt lehorgonyzott, megállt az idő. Egyetlen rossz levegőjű szobába zsúfolódtak össze a szereplők s végzik a már-már hasztalan bukfencezésnek tűnő mutatványt. A most is

kiváló társulat etikus buzgalommal kívánja tanújelét adni jelenvalóságának, de cserébe csak a ninostelenség puha homlokcsókját, kapják a függöny lehullta után.

Barátom rideg tárgyilagossággal kijelentette, hogy a műkedvelő nem minden esetben a társadalom élharcosa, ahogyan ő azt hiszi, de-hogy. A műkedvelő mutogatja önmagát, tapsokért kínálja fel a poénokat, az öltözékét, a tehetségét. Részben adok csak neki igazat, ám mondanivalómat gyorsan megtoldom egy szükségszerű »de« szócskával, s makacsul tovább idealizálom a pályát, amelynek jó-rossz futója vagyok.

S a »de« szócska a jelek szerint győzelmet arat.

Az illetékesek szorgalmasan tartogatják gyűléseiket, s ezeken ismét szóba került a zrenjanini magyar színház megnyitásának újabb lehetősége. A felvillanó ötlet gyors eltűnése sajnálatos volna, hiszen Bánátnak feltétlenül szüksége van egy magyar nyelven szóló, hívatásos rangra emelt társulatra. Ezt a vállalkozást most támogatni kell, mert egy ilyen irányú lépés végre »tisztába« tenné színházi dolgainkat.

forrás 77. p.